

Wetenswaarde

Wie aan een studie begint kan zijn borst nat maken. Zitvlees moet je hebben, en doorzettingsvermogen. Jarenlang ploeteren en niks verdienen. Je geeft alleen maar geld uit. Studieboeken, kamerhuur, collegegeld, levensonderhoud, het loopt allemaal snel in de papieren. De basisbeurs is nog minder dan een druppel op de gloeiende plaat. In veel gevallen springen papa en mama gelukkig fors bij. In veel gevallen kan dat niet, of niet voldoende. Bijklussen dan maar om de oplopende studieschuld enigszins binnen de perken te houden. Iedere week veertig uur studeren, en twintig uur werken. Studeren is afzien, niet alleen financieel. Aan het einde van de tunnel lonkt het licht van een diploma. Het ticket tot de arbeidsmarkt.

Studeren is een schoolvoorbeeld van ruilen over de tijd. Inkomen nu wordt geruild tegen inkomen in de toekomst. "Als ik hoger opgeleid ben kan ik later meer geld verdienen." En inkomen in de toekomst wordt naar het heden gehaald. "Het geld dat ik nu leen om mijn studie te bekostigen kan ik later makkelijk aflossen als ik een goede baan heb." Recent heeft de OESO de waarde van deze uitruil berekend. Hoeveel kost een studie de student en de samenleving, en wat schieten beiden er mee op? Het verschil tussen kosten en opbrengsten noemt de OESO het persoonlijk financieel rendement. Nederlandse studenten bungelen ondaraan de OESO-ranglijst. De netto contante meerwaarde van een studie is voor mannen zo'n 76 duizend euro, en voor vrouwen ongeveer 42 duizend euro. Dit verschil komt doordat hoogopgeleide vrouwen in Nederland zo beroerd worden betaald. De baten voor de Nederlandse staat daarentegen torenen hoog boven menig ander OESO-land uit: de gemiddelde contante waarde van de maatschappelijke winst per afgestu-

deerde is 58 duizend euro bovenop de individuele meerwaarde. Dat de maatschappelijke baten bij ons zo hoog zijn, komt door de relatief hoge belastingdruk in Nederland. Hoogopgeleiden verdienen wel meer, maar betalen ook meer belasting, vandaar.

Maar de echte som maakt de OESO niet. Hoger opgeleiden genieten meer vrijheden, hebben leuker en gezonder werk, wonen in betere wijken, hebben een betere gezondheid, en leven gemiddeld zeven jaar langer. Het persoonlijk financieel rendement van de OESO laat deze opbrengsten links liggen. Financieel gewin, daar gaat het om. Maar maakt geld gelukkig? Nee! Althans, op een gegeven moment niet meer. Om precies te zijn: extra inkomen voorbij pakweg twee keer modaal levert geen extra geluk meer op, zoals Nobelprijswinnaar Daniel Kahneman en econoom Agnus Deaton van Princeton University recent nog eens hebben onderzocht. Meer geld is wel handig, maar gelukkiger wordt een mens er niet van.

Een econoom vraagt zich nu het volgende af: is het zinvol om te ruilen over de tijd? Is het verstandig om geld te lenen voor een studie? Een econoom vraagt zich ook af of het uitmaakt wie de vraag beantwoordt. Geeft de overheid een ander antwoord dan een achttienjarig die voor de keuze van haar leven staat? Een prachtige context kortom waarin minimaal vijf concepten samenkomen: markt, ruilen over de tijd, samenwerken & onderhandelen, risico & informatie, en welvaart & economische groei. Volgens de berekening van de OESO is de individuele opbrengst eigenlijk te laag om de investering te doen. Want het is lang niet zeker dat het diploma wordt behaald. Onzekerheid troef, en een laag rendement. Dan kan niet uit. Maar voor de samenleving als geheel is het een bijzonder lucratieve investering. Onderwijs genieten wordt zo een publiek goed. En dat moet flink worden gesubsidieerd, zoals we alle-

maal weten. Op de markt kunnen we hier niet vertrouwen.

Maar is dat wel zo? Faalt de markt omdat de collectieve prikkel om onderwijs te genieten zoveel hoger is dan de private prikkel? Dat lijkt mee te vallen. Neem de Denen. De netto contante waarde van een studie is voor Deense mannen slechts 15 duizend euro. Voor Deense vrouwen is het nog lager: 8 duizend euro. Toch heeft 34 procent van alle Denen een studie gevolgd, ietsje meer dan de 32 procent in Nederland. Denen blijken ook erg gelukkig te zijn. Ietsje gelukkiger dan de Nederlanders. Opleidingsniveau en geluksbeleving trekken samen op. Een studie levert veel meer op dan de OESO ons wil doen geloven. Je wordt er vooral gelukkig van. Daarom zijn de collegebanken goed gevuld. Daarom faalt de markt niet echt. De waarde van weten gaat ver voorbij wat we meten. Als we dat maar weten.

Jeroen Hinloopen,

Hoogleraar Economie aan de UvA en directeur van de opleiding Economie & Bedrijfsconomie.

Reacties naar: J.Hinloopen@uva.nl.

